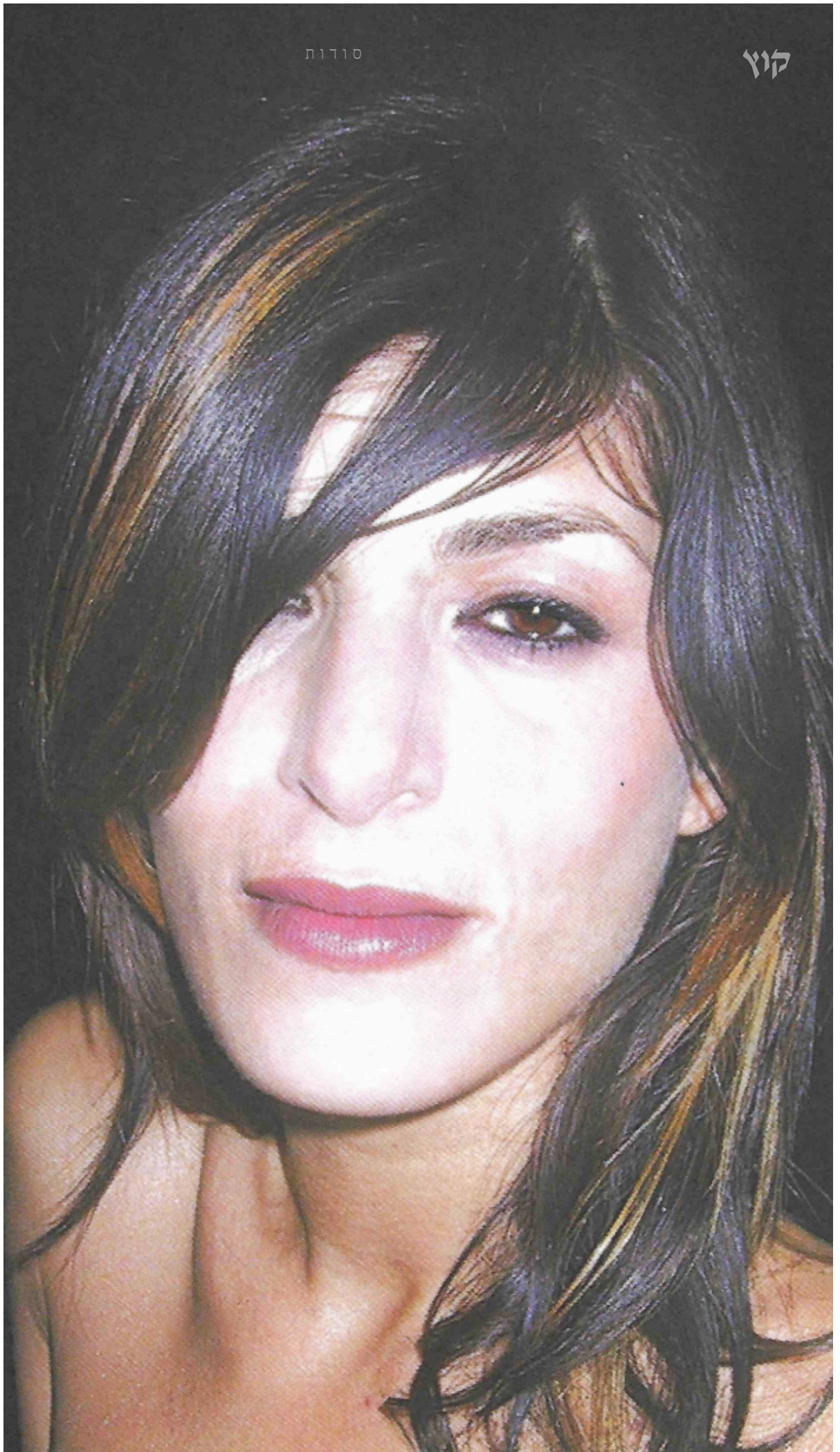

סודות

קוץ

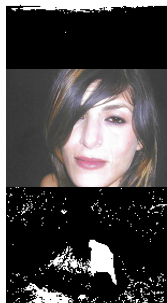

סודות

קוץ

0.4

סודות במשפחה

פרופ' יורם רבין

סודות יכולים להיות טובים או רעים, שמחים או עצובים – אבל סודות במשפחה הם תמיד רעים או עצובים. אם יש לבני משפחה דבר מה חיובי להתגאות בו אין הוא נשאר בגדר סוד. אבל מעשים אפלים שאינם מקור לגאווה – חובות, בגידות, אלימות במשפחה או גילוי עריות – נותרים בסוד.

במקרים רבים סודות במשפחה פורצים את גבולות המשפחה הגרעינית ונודעים למשפחה השכנים, למעגלים כאלו או אחרים בשכונה או ביישוב קטן. חלקם ראו או שמעו את המעשים מחלון או צעקה מעבר לקיר – וחלקם הלכו רכיל מפה לאוזן. אז הופך הסוד לגלוי. כאלו הדברים במקרה הידוע של כרמלה בוחבוט. שופטת בית המשפט העליון, דליה דורנר, פתחה דינה בפרשה זו בשורות המפורסמות הבאות: "כרמלה בוחבוט הייתה אישה מוכה. 24 שנים הבעלה ביישוב הקטן שבו היא מתגוררת היה זה סוד גלוי. הורי בעלה, אחיו, אחיותיו וכולם ידעו על כך ושתקו".

מפני מי שתקו שותפי הסוד? מפני גורמי הרווחה והמשטרה. לנוכח אותה שתיק אסון. ב־18 בפברואר 1994, לאחר שנים של אלימות קשה ומשפילה, נטלה כרמלה בוחבוט מסוג גלילון שהיה שייך לבנה החייל וירתה בבעלה את כל 31 הכדורים שהיו במחסנית הרובו 24 קליעים פגעו בכל חלקי גופו וגרמו למותו. כמו השנים, החודשים, השבועות והימים לפני המקרה היה רצוף אירועי אלימות. הבעל הכה את כרמלה, פגע בה בסכין, רדף אחריה בדירה שברוהיטים, גירש מהחדר את הבנים שניסו לבוא לעזרתה, הודיע כי יביא לביתם מאהבת

יכריח את כרמלה לשרת אותה. לאחר רצף אירועים זה, בשניות שלפני הירי, הייתה כרמלה
דגאני ומבולבל. לאחר שנטלה את הנשק לידה, התרוצצו בראשה שתי כוונות סותרות: רצ
בעלה כתגובה על כל שעולל לה, ורצון לשים קץ לחייה. בסופו של דבר, בהחלטה של רגע, ה
הרובה לעבר בעלה, לחצה על ההדק ורוקנה את המחסנית.

סודות

קוץ

דוד עדיקא, ללא שם (תל אביב) 2002, מתוך הספר: מהגוני. המצולמת אינה קשורה לנאמר

סודות

קוץ

מבחינה משפטית, הירי לא עמד בתנאים שאפשרו לבסס טענת הגנה עצמית. כדי לבסס הגנה עצמית יש להוכיח שהירי היה מידתי, כזה שנועד לעצור את התוקף ולא להורגו. למשל, ירי של כדור אחד או שניים לעבר הרגליים. ירי של 31 כדורים לעבר כל חלקי הגוף בוודאי שאינו עומד בתנאים אלו. בפרקליטות הוחלט שלא להגיש נגד כרמלה כתב אישום בעבירה של רצח אלא בעבירה של הריגה בלבד, שהעונש בגינה עמד על 20 שנות מאסר לכל היותר. בבית המשפט המחוזי הורשעה כרמלה בוחבוט בעבירת ההריגה ונגזרו עליה 7 שנות מאסר. על חומרת העונש הוגש ערעור לבית המשפט העליון. בין שופטי בית המשפט העליון לא הייתה הסכמה. השופט קדמי, בדעת מיעוט, סבר כי עובדות המקרה מבססות עבירה של רצח, וכי הסיבה שהניעה את התביעה להאשים את כרמלה בעבירה קלה יותר נבעה מהסבל שנגרם לה. לדעתו של השופט קדמי, הקלה נוספת עלולה לעודד נשים מוכות ליטול את החוק לידיים ולרצוח את בן זוגן. לפיכך, תמך בדחיית הערעור. מנגד, השופט בכ והשופטת דורנר, בדעת הרוב, החליטו לקבל את הערעור ולהפחית את העונש משבע שנות מאסר לשלוש שנות מאסר בלבד.

”כרמלה בוחבוט הייתה אישה מוכה. 24 שנים התעלל בה בעלה. ביישוב הקטן שבו היא מתגוררת היה זה סוד גלוי. הורי בעלה, אחיו, אחיותיו והסביבה, כולם ידעו על כך ושתקו”.

ההתחשבות של בית המשפט בכרמלה בוחבוט, בשל היותה אישה מוכה, הייתה בזמנו חידוש גדול. אך התופעה של אלימות מתמשכת כלפי נשים על ידי בן זוגן הייתה ועודנה תופעה רחבה ובזויה שתוצאותיה חמורות – ולמרבה הצער, היא ברובה לא מדווחת. אלימות כלפי נשים מסתיימת במקרים רבים דווקא בתוצאה הקיצונית ההפוכה של רצח הנשים על ידי בן הזוג האלים. כך למשל, לפי נתוני המשטרה, מתחילת 2018 ועד נובמבר 2020 נרצחו בישראל 69 נשים; ב־24 מהמקרים החשוד ברצח היה בן זוגה של האשה. אלו הם רק מקרי הקיצון, שלא מדגימים את היקף התופעה המדאיגה והרחבה בהרבה של אלימות כלפי נשים.

דוד עדיקא, ללא שם (תל אביב) 2002, מתוך הספר: מהגוני. המצולמת אינה קשורה לנאמר

בעקבות פרשת כרמלה בוחבוט הוצע לתקן את חוק העונשין. ב־1995 הוסף לחוק סעיף 300א שקבע כי על אף עונש מאסר העולם הקבוע לצידה של עבירת הרצח, רשאי בית המשפט להטיל עונש קל יותר, אם הנאשם היה נתון במצב של מצוקה נפשית קשה, עקב התעללות חמורה ומתמשכת בו או בבן משפחתו. המשמעות של הסעיף הייתה כי אישה שרצחה את בן זוגה על רקע התעללות מתמשכת תורשע בכל מקרה בעבירת הרצח, אך בית המשפט יכול היה להטיל עליה עונש קל יותר ממאסר עולם.

עדיף לפתור את בעיית האלימות מהשורש ולא
בדיעבד — כלומר, למנוע את אירועי ההתעללות
מלכתחילה. ובמילותיה של השופטת דורנר בפרשת
בוחבוט: "אם כל חטאת אינה תגובת הייאוש של
קורבן ההתעללות, אלא שתיקת החברה".

ב־2019, 25 שנים לאחר שחוקק, בוטל סעיף 300א ובמקומו חוקק סעיף 301ב שקבע הסדר חדש, מימיג יותר: אדם שגורם מוות למי שהתעלל בו או בגבן משפחתו (התעללות שגרמה לו מצוקה נפשית) לא יורשע בעבירת רצח אלא בעבירה של "המתה באחריות מופחתת", ודינו יהיה מאסר עד 15 שנים בלבד. הסעיף החדש שינה את הדין הקודם בשני מישורים – אחריות ועונש: במישור האחריות: בניגוד לדין הקודם, הנאשמת לא מורשעת בעבירה של רצח אלא בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת. המשמעות היא שעל מצחה לא מוטבע אות הקלון של רוצחת; במישור העונש: לפי הדין הקודם, לבית המשפט היה שיקול דעת להשית עונש קל יותר ממאסר עולם, אך הוא לא היה חייב לעשות כן. לכן, היו מקרים שבהם הושת בכל זאת מאסר עולם, ולפעמים הוטלו עונשים של 18 ו־20 שנים. לפי הדין הנוכחי, בית המשפט אינו יכול להטיל עונש העולה על 15 שנות מאסר.

חקיקתה של העבירה החדשה המתה בנסיבות של אחריות מופחתת שעונשה עד 15 שנות מאסר מהווה מענה מסוים לבעיה של קורבן אלימות שגרם למותו של המתעלל, אך זהו פתרון חלקי שנעשה בדיעבד לאחר האסון. עדיף לפתור את בעיית האלימות מהשורש ולא בדיעבד – כלומר, למנוע את אירועי ההתעללות מלכתחילה. ובמילותיה של השופטת דורנר בפרשת בוחבוט: "אם כל חטאת אינה תגובת הייאוש של קורבן ההתעללות, אלא שתיקת החברה".

דוד עדיקא, ללא שם (תל אביב) 2002, מתוך הספר: מהגוני. המצולמת אינה קשורה לנאמר

דוד עדיקא, ללא שם (תל אביב) 2002, מתוך הספר: מהגוני. המצולמת אינה קשורה לנאמר

הבעיות האמיתיות הן השתיקה של המשפחה, המכרים, הסביבה והשכנים, והיעדר טיפול יסודי מצד המשטרה ורשויות הרווחה – והתוצאה שלהן היא הפקרת הנשים המוכות לגורלן האכזר. מנגד, דיווח בזמן אמת על כל מקרה אלימות, טיפול יסודי בכל תלונה מצד המשטרה ופקידי הסעד, בניית מעונות לנשים מוכות, בניית מוסדות להחזקה של בעלים מכים, הפעלה של צווי הרחקה נגד בעלים אלימים, לרבות פיקוח ובקרה – כל אלו יכולים למנוע את הרצח הבא. המודעות בישראל לבעיה עלתה בשנים האחרונות, אך הטיפול עדיין אינו מניח את הדעת.

קוץ דוד עדיקא, הוא צלם ויוצר, ראש המחלקה לצילום בבצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים ומרצה בכיר במחלקה. עבודתו מתמקדת במרחב המזרח-תיכוני ובזהויות חברתיות ומשפחתיות, תוך שימוש בדימויי טבע דומם ודיוקנאות המטשטשים בין שפה מושגית מופשטת לבין דיוק חזותי עשיר. יצירותיו הוצגו בתערוכות יחיד רבות בארץ ובעולם, בהן מוזיאון תל אביב לאמנות, מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית, מוזיאון מורנדי בבולוניה והמוזיאון לאמנות בריגה. עדיקא זכה בפרסים יוקרתיים, בהם פרס שרת התרבות, פרס ג'ק ניילור לצילום ופרס האמן הצעיר, ועבודותיו נכללות באוספים מרכזיים בישראל ובעולם. בכתבה זו נעשה שימוש בדימויו מתוך הספר "מהגוני" ובחיתוכים מתוכם.

פרופ' יורם רבין משפטן ונשיא המסלול
האקדמי המכללה למנהל

חזרה לתחילת הכתבה